

MIMI KHALVATI

Poeta din zid

Traducere, prefață și interviu de
LIDIA VIANU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ
CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

2009

Redactor: Cristina Ioana Vianu

Traducerea poemelor: **LIDIA VIANU**

Selecția poemelor: Mimi Khalvati și Lidia Vianu

Prefață și interviu: Lidia Vianu

Copertă și ilustrații: **VIC** (Cristina Ioana Vianu)

Corectură: Georgiana Mîndru, masterandă MTTL

Tehnoredactare: Carmen Dumitru, masterandă MTTL

© Pentru versiunea în limba română și interviu:

Lidia Vianu

Director CTITC

Centrul pentru Traducerea și Interpretarea Textului Contemporan
Universitatea din București

© Pentru textul original:

Acknowledgements are due to **Carcanet** for permission to translate poems from/
Mulțumim Editurii Carcanet pentru permisiunea de a traduce poeme din volumele:

Mimi Khalvati, *In White Ink*, Carcanet, 1991

Mimi Khalvati, *Entries on Light*, Carcanet, 1997

Mimi Khalvati, *Selected Poems*, Carcanet, 2000

Mimi Khalvati, *The Chine*, Carcanet, 2002

Volumul a fost publicat de Editura Univers Enciclopedic, București, 2007

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ
CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

<http://editura.mttlc.ro/>

ISBN: 978-606-92167-9-8

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ
CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

Cuprins

Lidia Vianu: Mimi Khalvati, The Poet in the Wall	5
Lidia Vianu: Mimi Khalvati – Poeta din zid.....	7
Frunze de viță.....	10
Femeia din zid.....	11
Broderie.....	12
Iartă-mă.....	13
Comă.....	14
Iubire.....	15
Nostalgie.....	16
Villanelle.....	17
Cânt.....	18
Iubitul meu, nu-mi cere iubirea dintâi.....	19
Veniți.....	20
Trecuți trandafirii.....	21
Gazel.....	22
Gazel.....	23
Gazel.....	24
Servitoarea.....	25
Oricât.....	26
Ca să spun mulțumesc.....	27
Felicitări de Crăciun.....	28
Spitalul Whittington, martie 1990.....	29
din volumul În marginea luminii	31
Scrisoare acasă.....	45
Dragul meu.....	46
Gazel.....	47
Mimi Khalvati: ‘Dezrădăcinarea e miezul poeziei mele’, interviu realizat de Lidia Vianu	50

Mimi Khalvati, The Poet in the Wall

We have a folk legend in Romania, that of Manole, the master builder who bricked his own wife alive into the wall of the finest church he built. Having been used by other cultures as well, the image of the creator sacrificing his love to give life to his work has become a myth. With a Desperado eye for irony, vanity and mainly suffering, Mimi Khalvati recreates this myth in *The Woman in the Wall*:

Why they walled her up seems academic.
They have their reasons. She was a woman
with a nursing child. Walled she was
and dying. But even when they surmised

there was nothing of her left but dust and ghost,
at dawn, at dusk, at intervals
the breast recalled, wilful as the awe
that would govern village lives, her milk flowed.

And her child suckled at the wall, drew
the sweetness from the stone and grew
till the cracks knew only wind and weeds
and she was weaned. Centuries ago.

A poetry like Mimi Khalvati's is a wall that bricks in love, the poet's love for the world around her and for all the worlds alive her mind. Her lines are a continual defeat of pain, an alleviation of loss and a statement of power. It is the power of the fragile, the presence of the long-lost, the sense of memory and endurance without which our race would have been lost. Mimi Khalvati is a brave poet who transplants her own heart into the body of each poem.

Although born in Tehran and with a name which may have come straight from the one thousand and one Arabian nights, although akin to Shahrazad in her lyrics, Mimi Khalvati is British through and through. She takes her distance both from the word *Arabian* and from *stories*. She tells me in an interview:

'I never intended to be a writer – probably on the basis that I didn't think I had much to say and certainly couldn't tell stories.'

As for Arabian, however hard we may look in her lines, we will only find England there, in spite of picturesque images of lost days in a fairy-tale city of the childhood.

What Iran gave Mimi Khalvati is the mystery and the quivering fears of Persian fairy-tales. Ali Baba, Aladdin, Sindbad, djinns, magicians, caliph Harun al-Rashid, plus the flaming femininity of the one heroine (Shahrazad) who has become the emblem of the tale in love, are all a subterranean world which the poet is totally unaware of, since her mother tongue is English and the whole of her mind relies on English standards. What survives of her ancestry is the desperate attempt to save the world by means of her own imagination. Mimi Khalvati is telling us in this volume the story of her own love of life.

What made Mimi Khalvati diffident of the 'story' is her deep rooted femininity, which is as much Arabian as anything else. Her profound feelings and the

intimacy with which she shares them found their way to poetry because lyricism suited them best. Her lines are feasts of sensibility. She offers herself on a platter in every poem. This is where feeling and story blend, and this is why her poems are really good poetry: her intensity is narrative, the moods she describes happen to real people, in real time, and become the story of the poet. Even though we may never learn what Mimi Khalvati's story really is ('I am very fuzzy about my own biography'), we put down her book of poems with the feeling that we have known her forever, that she is ourselves, actually.

These poems starring their author's own emotions and incidents are actually very un-Iranian in many ways. No Arabian tale – as far as I can remember – focusses on a feminine face. There is helplessness and a moral fable in them, but women are not protagonists, not in the sense of Snow White, Sleeping Beauty, Cinderella, Red Riding Hood. I am trying to find a deep-seated reason why Mimi Khalvati essentially belongs to British literature. Possibly because she is the *poet in the wall*, because this volume is all about herself, in the ambiguous, discreet, tragic way that only European poetry can accommodate. And yet she bears the grief of two worlds in her soul. Her poems are a memento of what it is that makes the page tick, and that core of lived love, which the author shares with us, is the beating heart that enables the walls of literature to stand.

This short explanation of Mimi Khalvati shows once more that master builder Manole, the Romanian hero of a tragic myth that places imagination before reality, is only tragic from the point of view of the character that does not really make the story go (Ana, the innocent bricked in young wife). Manole himself, the focus of the ballad, has made his own choice. His church is his joy.

It may be the same with the poet Mimi Khalvati. Her poems have two countries and two streams of pain. Out of the two countries, one is taken for granted (England), while the other (Iran) is a tangled mess of helpless memories and present violence. The poet does not belong there, but the space she experienced during the very first years of her life makes her heart hurt. Her poetry is her joy and her deeply hurt soul is the living sacrifice she bricks into her lines.

As for her second stream of pain (besides the torture of two simultaneous identities, two worlds, two times), that is the nostalgia of the couple. All poems are love poems in one way or another. Mimi Khalvati's grief is that she feels incomplete. She tries to find her fulfilment in love and fails. But then she tries to find it in poetry and this time she succeeds. Her poetry makes us realize that Manole's choice is not tragic after all. While writing about so many painful moments, piercing memories, lost loves, vain expectations, this *poet in the wall* rejoices in life on the page. She makes us feel – for the brief space of this volume – that literature can set our world right. And we must not forget that the engine of this joy when we read Mimi Khalvati is the sensibility her words brick in alive into the page.

17 November 2006

LIDIA VIANU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

Mimi Khalvati – Poeta din zid

Legenda meșterului Manole, cel care și-a zidit femeia pentru a putea înălța cea mai falnică biserică, nu e doar a spațiului românesc. În multe culturi întâlnim mitul creatorului care sacrifică iubirea operei. Mimi Khalvati reface mitul atunci când scrie – cu ochiul Desperado pentru ironie, zădărnice dar și tragic – *Femeia din zid*:

E inutil să discutăm de ce-au zidit-o.
Au și ei motivele lor. Alăpta
un prunc. Era zidită și nu mai
avea mult. Chiar și când bănuiau

că n-a rămas din ea decât țărâna și duhul,
sânul ei nu uita ritmul,
în zori, la apus, laptele curgea încăpățânat
ca spaimetele ce aveau să bântuie satul.

Copilița supse la zid, scoase
dulceața din piatră și cresc
până ce prin crăpături nu mai treceau decât aer și ierburi
și atunci încetă să sugă. Demult de tot.

Poezia lui Mimi Khalvati zidește la temelie iubirea vie a autoarei pentru lumea reală, dar și pentru multele irealități paralele din gândurile ei. Versurile ei sunt un triumf repetat asupra suferinței, o împlânzire a ireversibilului, dar și o afirmare a forței. Este vorba de forța fragilității, de readucerea la ființă a trecutului, de puterea memoriei și de instinctul supraviețuirii, toate esențiale existenței umane. Curajul poetic al lui Mimi Khalvati de a se confrunța cu marile teme existențiale vine tocmai din faptul că el zidește inima poetei în fiecare poem.

Deși s-a născut la Teheran și poartă un nume coborât direct din *O mie și una de nopți*, deși trăgându-se parcă din Șeherezada, Mimi Khalvati e o poetă britanică sută la sută. Ea se distanțează și de nopțile Șeherezadei, și de pofta ei de povești. Așa cum spunea în interviu:

‘Nu m-am gândit niciodată că vreau să scriu – probabil fiindcă nu mi se părea că aș avea ceva de zis și fiindcă habar n-aveam să povestesc.’

Cât despre misterul nopților arăbești de poveste, tot ce găsim în poezia ei e Anglia, în ciuda unor secvențe pitorești de demult, din amintirea ștersă a basmului copilăriei.

Ceea ce i-a dat Iranul lui Mimi Khalvati este taina și teama fremătătoare a poveștilor persane. Ali Baba, Aladin, Sindbad, duhuri, vrăjitori, califul Harun al-Rashid, feminitatea incandescentă a eroinei care s-a identificat cu povestea îndrăgostită (Șeherezada), sunt toate parte dintr-o lume subterană de care poeta nu e conștientă întrucât limba ei maternă e engleza și întreaga ei structură e clădită pe valorile englezești. Ceea ce supraviețuiește din strămoșii ei în ea este încercarea disperată de a mântui lumea prin puterea propriei ei închipuirii.

Ce o ține pe Mimi Khalvati departe de ‘poveste’ e feminitatea ei, arăbească și europeană în același timp. Sensibilitatea ei profundă și intimitatea ei caldă s-au potrivit mai bine cu lirismul. Versurile ei sunt o bucurie a sentimentului. Poeta se

zidește pe sine în fiecare poem. La acest punct poveste și poem se amestecă și descoperim calitatea poeziei, care stă totuși în intensitatea narativă: emoția capătă o ancoră în timpul și viața reală, devenind în cele din urmă istoria poetei înseși. Cu toate că nu aflăm nimic despre biografia concretă a poetei ('Biografia mi-o dezvălui doar în linii mari, nu-mi place s-o clarific. '), închidem cartea cu liniștea că o cunoaștem pe poetă de când lumea, ne identificăm total cu ea.

Aceste poeme în care eroul principal sunt emoțiile și înămplările ce țin nemijlocit de viața autoarei sunt altfel decât literatura iraniană. Nu țin minte ca vreo poveste din *O mie și una de nopți* să aibă în prim plan o eroină. Găsim acolo micimea omului, fabula morală, dar nu eroine principale, ori nu în sensul știut de europeni din Albă ca Zăpada, Frumoasa din Pădurea Adormită, Cenușăreasa. Căutând motivul ascuns care o plasează pe Mimi Khalvati mai degrabă în literatura britanică decât oriunde altundeva, îmi dau seama că acesta este tocmai firul roșu al *poetei din zid* – ceea ce vrea să spună că volumul de față e în primul rând despre ea însăși, în acel mod ambiguu, discret și tragic specific Europei. De fapt, însă, poeta trăiește cu mâhnirea simultană a două lumi în suflet. Poemele ei demontează ceasornicul poemului, care e viața trăită de poetă, și acest miez de real, ghicit numai, este în fond inima vie peste care poeta clădește literatură.

Această mică explicație în marginea poeziei lui Mimi Khalvati arată încă o dată că Meșterul Manole, eroul român al unui mit tragic ce pune închipuirea înaintea realului, apare tragic doar dacă îl privim prin ochii Anei – victimă de bună voie – dar nu Ana este eroul pe care se clădește povestea. Manole, centrul de greutate al poveștii, al simbolului, e de fapt cel care a ales. Și el alege bucuria zidirii.

Cam la fel stau lucrurile și cu Mimi Khalvati. Curg în poemele ei două patrii și două râuri de mâhnire. Una dintre patrii e cea acceptată de la sine (Anglia), pe când cealaltă (Iran) e un amestec încâlcit de amintiri ca fierul roșu, de violențe ce curg spre prezent. Poeta nu se mai simte acasă acolo, însă spațiul primilor ani de existență o apasă. Bucuria ei este poezia, iar acest suflet apăsător și încercănat e jertfa de real pe care poeta o zidește în opera închipuirii ei.

Cât despre al doilea râu de mâhnire (după zbaterea între două identități, două lumi, două timpuri), acesta este tot o zbatere – de data aceasta între două iubiri. Nevoia de cuplu este esențială. Toate poemele sunt poeme de dragoste în ultimă instanță. Mâhnirea poetei vine din sentimentul că nu poate, nu vrea să străbată existența de una singură. Caută un tovarăș în iubire și nu-l găsește. Se întoarce însă către poezie și poezia o face să înțeleagă că alegerea lui Manole nu este una tragică. Scriind despre suferință, amintiri chinuitoare, iubiri eșuate, așteptări înșelate, această *poetă din zid* își găsește bucuria în viața semnelor, în pagina scrisă. Mimi Khalvati ne face să simțim – pentru scurtul răgaz care e lectura acestui volum – că literatura are puterea să ne împace cu lumea. Izvorul acestei bucurii atunci când o citim pe Mimi Khalvati este sufletul ei, pe care cuvintele îl zidesc de viu.

17 noiembrie 2006

LIDIA VIANU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

Frunze de viță

Până și frunzele de viță ciuruite de soare
sunt strâns lipite
de o frunză-umbră.

Până și vița flutură
singurătatea ce pare cuplu:
frunză deasupra
frunză-umbră dedesubt, cu colțul dezlipit
ca o factură-n duplicat.

Dacă m-aș uita de dincolo
cu spatele la lumină,
oare n-aș descoperi
că frunza de sus ciuruită de soare
e de vină că nu se potrivește
cu dublul ei?

Așa cum stau
mi se pare
că frunza-umbră nu se potrivește
că e vina ei,

că ea face ca frunza să pară nu una ci două,
două fiind de fapt cu mult mai frumos.

Femeia din zid

E inutil să discutăm de ce-au zidit-o.
Au și ei motivele lor. Alăpta
un prunc. Era zidită și nu mai
avea mult. Chiar și când bănuiau

că n-a rămas din ea decât țărâna și duhul,
sânul ei nu uita ritmul,
în zori, la apus, laptele curgea încăpățânat
ca spaimile ce aveau să bântuie satul.

Copilița supse la zid, scoase
dulceața din piatră și cresc
până ce prin crăpături nu mai treceau decât aer și ierburi
și atunci încetă să sugă. Demult de tot.

Broderie

În lumina lămpii,
florile înrămate;
nefiind dat mai departe cât am trăit,
numele meu va pieri odată cu mine.

Sunt pricepută.
Grădinile din casa mea se vor mări
cu ce brodează copilele mele.
Cea mică stă chiar acum pe lângă mine.

Cândva, la catul de sus, unde atârână
ce am brodat, în alt veac,
cine știe ce necunoscută de prin alte locuri
o să mă caute poate în gând

în zadar. Ori poate eu sunt cea
care o caută pe ea? Ce-ar putea
s-o intereseze la mine?
Nalbe, bonete.

Iartă-mă

În metrou, fredonez Nocturna care-ți place ție
dar, spre deosebire de pian, obolesc,

scriu ca să mi te scot din mine
dintre iubirile mele (una a fost, alta vine).

Te dau la o parte ca să văd și eu
golurile din existența mea,

cam cât se-ntind,
cât mi-ar lua să le umplu la loc prin scris;

când nu te rescriu (câtă vreme vă mai am,
scrisul și pe tine) să știi

golurile în care nu scriu nimic sunt clipele când
trăiesc.

Comă

Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaș;
de mare ce era nici nu putea să moară așa că l-au pus la aparate.
Suflet mic în buza prăpastiei.

Pleoape străvezii ca de prunc. O fi văzând o ceață
și n-o știe numi. *Mă auziți,*
Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaș.

Moartea aceasta e imensă ca mâinile lui care cândva
mi-au scaldat palmele în valuri, râsul lui cu gust de mare.
Suflet mic în buza prăpastiei.

Strângeți-mi mâna. (Ah! Unde sunt mâinile lui
de care mă agățam?)
Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaș

când întindea spre mine mâinile acestea care acum abia
se strâng. La aparate, ostenit, departe,
suflet mic în buza prăpastiei.

Cum să-l stârnesc ca pe un pui afară din cuib? Cine să-l mai ajute
să se prăbușească ori să zboare? Nu mai e cale de întoarcere.
Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaș.
Suflet mic în buza prăpastiei.

Iubire

Când se așează lângă tine pe pat
și te mângâie îndelung pe creștet
apoi pleacă neuzit

simți salteaua
că-și schimbă echilibrul
plutești nesigur pe o suprafață

ce pare și dreaptă și la vale,
auzi că pleacă, te agăți
nu atât de iubire cât de noaptea-zi

al cărei sfârșit și înviere
te înghit
și n-ai încotro.

Nostalgie

Noaptea asta e noaptea nostalgiei, zise.

Nu pricepeam, ce ecou era acela
de nopți când nu eram
amândoi, când ploaia

îl gonea acasă departe, ori norii
ori lumina aceea specială de după ploaie.
Ce nostalgie după cuvinte, ultimele cuvinte
ale poemului ce aveam să-l citesc în tren.

Azi am avut o pană de curent. Am aprins
trei lumânări, am mâncat miel și am citit
la lumânare. Era frumos
și nu erai cu mine. M-am culcat.

A venit ploaie. O zi întunecată.
Am stat culcată până ce am auzit ușa
și glasuri. Când s-au aprins iar becurile
s-a întâmplat ca o vrăjitorie –

se perindau, prindeau viață
toate pe care le crezuesm
obiecte. Visând la o planetă în întuneric
toate mă visau de fapt pe mine.

Villanelle

Nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.
Nu-i nimeni acasă. Nici o adiere.
Dincolo de ușa ta sunt alte etaje, alte uși și un cer.

Ceasuri ce o iau înainte ori rămân în urmă, nu te opri,
vezi-ți de treabă. Știu ele. Fii cuminte, ai grijă cum te porți. Nu te uita.
Nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.

Toate strigătele au ecou iar ecourile
se-ntorc toate înapoi în pernă, venite de afară, unde,
dincolo de ușa ta sunt alte etaje, alte uși și un cer.

Închipuiește-ți lumina zilei. Lumina nu minte.
Păcălește umbrele. Nimic nicăieri,
nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.

Dar ziua e scurtă. Ziua aceasta a venit
să-ți arate până unde merge deznădejdea.
Dincolo de ușa ta sunt alte etaje, alte uși și un cer.

Când vin alții să-ți ceară ajutorul, zi și tu:
Așa e, viața nu e dreaptă, știu.
Nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.
Dincolo de ușa ta sunt alte etaje, alte uși și un cer.

Cânt

S-ar zice că am coborât
pe o aripă foarte mică
de avion.

Am coborât într-un
cânt care nici
nu mă simte.

Cerul geme de doruri.
Plâng regretele
ca ploaia.

Treceți pe la mine.
Sunt întodeauna acasă,
chiar și când ați crede

că sunt plecată,
chiar dacă cineva a schimbat
încuietoarea.

Iubitul meu, nu-mi cere iubirea dintâi

după Faiz Ahmed Faiz

Să nu-ți închipui că nu m-am schimbat. Cine zicea
că despărțirea te face să iubești mai tare?
Soarele se ascunde zi de zi
dar zilele tot nu se lungesc.

Putem tăcea în foarte multe feluri,
dar niciodată atât de orbitor ca soarele.
Spre deosebire de iubire, soarele tace
și când e cu noi, și când ne părăsește.

Aș fi zis că primăvara mea ești tu,
tu înflorirea, tu înmugurirea;
doar cu tine vara vine
să cânte în mine.

Dar nu. Ce să aibă vara
de-a face cu suferința?
Toți trandafirii, toate florile din lume
creșteau numai în porți străine.

Veacuri de mătase, brocart și catifea
ne-au țesut orașele,
au înecat străzile-n sânge. Pe drumuri,
în piețe, trupuri mâncate de boală

plătesc cu viața. Doar că eu
n-aveam vreme de războaiele lumii,
războiul meu era iubirea. Toate stelele mele
căzătoare erau în cerul tău, în ochii tăi.

Să nu-mi ceri lacrimi chiar dacă
mi-ar place, și de fapt știu că n-o vei face.
La ce bun să ridic eu dig la Sefid Rud
dacă nu aduc apă gliei însetate?

Cât trăim n-o să vedem măslinii,
întinderile de orez, n-o să ne adăpostim de soare
unul lângă altul, dar nu-i nimic,
nu trăim doar pentru iubire.

Veniți

Ce puri eram la început,
străvezii ca sticla. Nu se-ndurau să ne lase o clipă –
brațele mamei nu se puteau desprinde
de noi. Dormeam neauziți.

Veniți, zice floarea și venim,
prindem în palmă trandafirul și îl mirosim,
căutăm vorbele potrivite pentru el, dar
negăsind, coborâm înapoi

în vremile când nu știam
ce știm acum. Când cuvântul era adevăr
iar trandafirul era minunea. Cu ce am greșit?
Demult de tot, dinainte de leagăn...

Dormeam ca trandafirul în zori.
Sângele – mici pârlăiașe albastrii, geana – lumină.

Trecuți trandafirii...

Răsuci între degete o floare
ca dovadă că tot ce există
e perfect. Nu-mi venea să cred.
Trandafirul ei de mătase era de-a dreptul jalnic,
nici nu se ținea drept măcar. Eram copil,
mama știa cel mai bine,
dar m-am mirat. *E trecut*, surâse ea către mine,
Tare-mi plac trandafirii când nu mai sunt ce erau.

Mi-au rămas în minte ‘trandafirii trecuți’
dar abia adineaori, când am revăzut acel trandafir,
am înțeles ce înseamnă: o petală
atârând de ultima suflare; trupul mamei
și al meu, pe inevitabilul drum, sunt totuși și rămân
frumoase, ajunge să numești ‘trandafirii trecuți’.

Gazel

Sunt iarba, ești adierea, suflă-mă.
Sunt trandafirul, ești pasărea, pețește-mă.

Ești rima, eu refrenul, nu te lăsa
rugat, vino și nu voi întârzia.

Ești pumnul de fier în mănua de catifea,
săgeata intră drept în inimă, străpunge-mă.

Sunt limba cu venin și coada șarpelui,
îmbлъnzitorule, farmecă-mă, stăpânește-mă.

Sunt coroana de lauri din creștetul tău, ale tale sunt
brațele ce-mi înconjoară tulpina, brațele acelea care nu mă știu.

De-aș fi eu pom! Mereu verde, oricât de bătrân...
Iar tu la umbra mea, înrourându-mă!

Ce formă să iau să fiu ca tine, să te fac
să mă vrei – șoimul întunecării mele, fluture pierdut în flacăra mea?

Urc în răsărit dar tu apui,
de dorul meu să pieri, iubitele, și noapte de noapte să mă învii.

Când, la urmă, o să rămânem doar prieteni, fii Prieten,
inspirație, iubire și călăuză, ca Shamsuddin pentru Rumi.

Fii cerul și pământul meu și am să fiu foarte eu
dacă ai să fii tu jumătatea lumii mele mereu.

Gazel

Le văd în minte noaptea în beznă –
lumânările castanilor.
Se aprind chiar când le spun pe nume –
lumânările castanilor.

Le închipui când plouă cu găleata
exact așa cum sunt, în alb și roz –
lumânările castanilor.

Atât de multe, atât de la fel –
ca formă, culoare, înclinare, înălțime –
lumânările castanilor!

Văzute de jos, deși nu toate se văd,
n-au umbră, n-au lumină –
lumânările castanilor.

Drept în sus așa cum stau, pun depărtarea
mai presus de alăturare ori limpezime,
lumânările castanilor.

Cu gândul la *Cristos, mărul**
am căutat să pun și eu în vorbe
lumânările castanilor.

Fără de credință, ce puteam să fac
altceva decât să adaug un refren la
lumânările castanilor.

Vine luna lui mai și pe măsură ce mă uit la ele
se duce bucuria dintâi –
lumânările castanilor.

De când mă știu caut toate cele câte se aseamănă
dar, Mimi, nu-s două lucruri la fel pe lume, lasă
lumânările castanilor.

* Imn popular american din secolul al XVIII-lea

Gazel

după Hafez

Cât de mare ar fi grădina lumii, mă mulțumesc cu a mea.
Un trandafir și umbra viței.

La ce bun bogăție, nu-mi trebuie minciuni.
Adevărul e acolo, pe fundul paharului.

Ce ne-am putea dori de la Rai, noi, bieți
necugetați? Ce îmbată mai tare ca vinul?

Vino la mal de apă. Mai seacă râurile
dar cântul lor urcă sus pe creastă.

Poetul se mulțumește și cu cea mai jerpelită carte
oricât ar fi vorbele de sărace.

Când ești aici, cu mine, iubirea mea, ce să-mi mai doresc?
Un vers despre iubire, doar atât.

Cu tine alături, aici e raiul,
orice altceva e prea puțin.

Ce să mai cer? Vorba lui Hafez,
cine nu s-ar mulțumi cu un gazel scris de el?

Servitoarea

Hai, repede, Ma'mad, udă trandafirul.
Fericit trandafirul englezesc ce crește
afară în ploaie.

Apă n-avem, dar avem sânge.
Curge sângele în neștire
afară în ploaie.

Adă lampa, adă flacăra de măslin.
Amărâtă flacăra ce mocnește doar
afară în ploaie.

Unde-s cei mici? Ce oră este?
Timpul e spaima de asediu, stingerea
afară în ploaie.

Grăbește-te, Ma'mad, acasă la copil.
Maryam, ori alta asemeni mie, fuge
afară în ploaie.

Oricât...

Cât ar fi câmpul de verde,
mlaștinile de adânci,
cât de sumbră e tăcerea când toate
se reazemă de ușa mea;

cât ar răsuna luminișul
de păsări, cât de neadevărată
primăvara însorită,
ca o umbră aruncată pe zid.

Aerul are parfum de aer,
timpul e un pârâu care nu duce nicăieri;
tocul și hârtia lenevesc lângă o salcie
desenată pe ceașcă și o carte deschisă.

Oricât de gol ar fi scaunul
în care ședeai când te-am zărit întâia dată,
oricât de neschimbat, deși noi nu;
oricât s-ar lăuda mintea mea

că-l poate umple la loc cu tine și cămașa ta
descheiată, pradă nesațului,
mâinii mele care se strecoară.
Cât mi-ar aluneca mie degetele,

fuga lor e chiar tot ce am.
Văzul, auzul, gustul și mirosul sunt aici,
dar dacă nu te pot atinge – dragul meu –
nu simt, nu sunt.

Ca să spun mulțumesc

Pe abanosul lăcuit, arcuri, fețe precise,
praf clar. Nemișcate cheile de fildes.
Sunt parte din această odaie. Lampă.
Zid. Umbră. Sunt singură cu mine.

O pernă. Un covoraș. O poză
pe perete, numele celei de la care o am; numele
tuturor celor ce au ales
ori au țesut, clipe trăite, daruri.

O poză cu Mahmoud, care nu mai e printre noi. Simin
rătăcit în cămări dosnice din Teheran, și mai era
fata aceea care țesea kelim. A dat numele meu
copilei ei, pe care poate n-o s-o întâlnesc niciodată.

Toți mă iubeau. Acolo e odaia mea.
Pe piciorușe subțiri ca o caligrafie
de demult, pipăie, vezi, am așezat
cu mare grijă, fiecare la locul lui, numele

celor ce m-au iubit, ca icoane în altar, portretele
rudelor care nu mai sunt. Pe când mă apropii de firida
pe care cineva mi-a păstrat-o în iconografia memoriei
ca să aibă și copiii mei unde să fugă de cruzimea prezentului lor,

aș vrea să mulțumesc pentru blândețea despărțirii
de cei de-un neam cu mine prin daruri, ca pietrele de mormânt,
ori, mai senin, prin cântul ce va ajunge cândva elegie
dacă aleg muzica și uitarea.

P.S. Mi-am amintit numele fetei
care țesea Kelim: era Mundegar.
Înseamnă: cea care nu pleacă.

Felicitări de Crăciun

ii

Din liftul ca o cușcă se vine și se pleacă
în lesă. Stă în capul scărilor.
Vecina de jos, cea cu copilul,
se oprește să spună Salaam. Vorbesc
așa cum am vorbi noi la Highgate ori Victoria.

Ai văzut Isfahan? Tabriz, Shiraz?
Ce trandafiri sunt la Shiraz! Ori să fi fost doar în cartea lui Sa'di,
o traducere proastă, pe un raft din biblioteca Hornsey?
Unde sunt trandafirii din Shiraz? am întrebat, mult
înainte de revoluție. Shiraz nu mai e ce a fost, mi-a răspuns mama,
dar chiar erau grădini cu trandafiri acolo, le știu de când eram copil și ne ducea
Baba Sayeed să le vedem. Minunate! Sigur, nu se compară cu Regent's Park.

Spitalul Whittington, martie 1990

La televizor, în Sala de Mese, în soare,
în praful din aer, Lituania, România, Berlinul de Est,
amețeala de după anestezie.

Locuiți cumva în Holloway? Nu,
dar nici prea departe. Drept să spun,
zice, umplând tăcerea
ca pe o farfurie cu supă nemișcată,
nici eu nu mai știu unde stau. E
caraghios, și își șterge lacrimile apăsate
cu batista ferfenițită,
dar habar n-am unde stau. Cămașa de pe ea
are ștampila: AUTORITATEA SANITARĂ ISLINGTON.

Șiruri de bărbați, ca rădăcinile de păstârnac.
Cremă, ziceți? Cremă neagră?
Nu, nici vorbă, *cremă anestetică*. Aha, cremă *neagră*!

Sunteți cu mașina ori pe jos?
Nu mă duceți și pe mine? Nu, Ethel,
suntem pe jos. Se-ntorc în salon târșându-și papucii,
după ce au scăpat de tuburi, pietre la bilă, extrauterine.
Cum ziceai că se cheamă locul unde am mâncat de prânz?
Împinge cadrul cât mai în față.
Era Sala de Mese,
Ethel, și asta e Salonul. Știu,
știu, zice, înaintând puțin câte puțin.

E numai de la fumat, zise bărbatu-său. Întâi astm.
După aia i s-a muiat piciorul. A făcut gangrenă.
Și acum... Puțin deasupra genunchiului.
Peste sută, și n-avea nici pe dracu',
târguia, gătea, făcea absolut
de toate. Doar de mașină nici nu voia să audă.
Ei, și într-o zi numai ce deschide ușa –
la țară ca la țară, nici tu trotuare, nici nimic – și pac!
trece un camion și-i retează creștetul capului.
...Nu, n-a murit. Avea inima sănătoasă.
Până la urmă au trebuit s-o scoată de pe aparate.
Ar fi împlinit – ei... – săraca de ea.

Ora 3 dimineața. Fumează în intrând, lângă toaletă.
Două asistente pe care nu le vede nimeni stau
la taifas, ca într-un tablou de Renoir, într-un cerc de lumină.

Tu chiar crezi? Așa mi-a zis el.
I-a zis doctorului, deci dacă-s celule din alea, s-a zis

cu mine? Păi, face
doctorul, toți murim odată și odată.
Să nu-ți vină să crezi. Zău așa. Chiar
așa i-a zis: toți murim odată și odată.
A venit fie-sa și l-a pus la punct;
păi da, așa ceva nu se spune
pe șleau. Mamă, ce s-a mai supărat.

Soră, nu-i apă caldă! Cică nu-i
apă caldă, zice o măicuță către cealaltă. Ce-o fi? Se vede că au închis-o.
Tot așa au făcut și astă-vară când a dat căldura mare, mai știi?
Să nu-ți vină să crezi!

din volumul **În marginea luminii**

Talgerele stau la fel
și înăuntru
și în afară. Lumina
se împarte egal
– aur tocit
albastru aprins –
amurg.
Nici una nici alta.

Cine citește
la lampă, scrutând
marginile pământului?
Dar îndată
albastrul coboară,
aurul urcă. Cine
să oprească talgerele
dacă nu lumina?

*

Mă aud în vuietul
 valurilor copleșitoare, tu
 fugi blând înapoi, dacă-și-dacă-nu
 suspinele se sting, mă agăț
 inutil.

Fără capăt. Vuietul
 mării – tot marea lui Sappho –
 când-da-când-nu îndrăgostiți.

La mal visam să aud iar
 valuri dar aici
 asurzită de mare, cu ochii la roșul
 vestei de salvare, albastrul
 corăbiei și pânzelor, îmi regăsesc
 în vine un da-nu
 fuga nesfârșitei noastre
 alunecări – ești malul mării, ziceai.

Tot ce am rostit despre tine
 așa e; dar ce contează
 adevărul în vuietul
 asurzitor? Asta e,
 am iubit prea mult altundeva
 nu neapărat alte ființe
 mai degrabă alte patrii, alte culturi
 care trag dâră după ele oceane.

*

Vorbește-mi ca adumbrirea
când intră lumina prin
dantela albă ca zăpada

alungind pe zid
ochiul țesăturii în ovale
rotunjind prismele în fulgi de nea.

Vorbește-mi ca ecoul
îmbunând, îndulcind
vorbele grele.

*

*

Să fi trăit noi amândoi
    în țara mea
m-ai fi întrebat
    la-ntoarcere

e răcoare pe străduțe
    în zăduful amiezii
au fost neguțătorii
    se lăfăie duzii

în indiferență?
    Pe cine să-ntreb eu
de duzi și mentă
    curtea adumbrită

atât de vie
    dar pustie
sub soarele aprig
    singură cu ciorchinii?

De la cine să aștept
    să mă cheme-napoi
să mă oprească, să-mi vrea
    darul?

*

E un pescăruș cartea mea, cu aripile
    în palma ta, citește-i călătoriile
printre pene. Zbor uimitor.
    Cânt limpede la adăpost de lumină. Te
învață să asculți drumul vieții
    prăfuit, ostenitor.
A sfârtecat în două soarele cu șira spinării.
    Soarele i-a împrumutat aura.
Un scaun cu roțile pe pietriș.
    Stârnită de vânt, cartea mea te face
să vrei lumea toată, să înfuleci
    plăcerea, să te bucuri de fărâme.
Și să-ți lași sătul lumea ta
    pentru lumea acestor vorbe, doar vorbe.

*

Deschid

ușa negurii
către pagină. În prag
e poemul

tânăra în strai de sărbătoare.

Ghicesc tot
ce simte –
nimic din ce scrie aici, pitiță

ca o casă

învelită
în iederă – sufletul
și amărăciunea lui.

Nu vrea vorbele lui

despre frunze,
nu vrea să-l vadă
în lumină.

Închide ușa

străinilor, acoperă-mă
ca o pagină îngălbenită
lipită peste încărunțire.

Nimic între ei,

nici cearceaf, nici
cel mai mic gest
de despărțire.

*

Aastă seară lumina se îmbăiază
    în cada smălțuită
cu muchii albaștrui a mării, lăfăindu-se.
    Părul sub apă
coapsele și pânțele se străvăd
    în fâșii lungi și albe
sub brațe, picioare, degete
    adâncimi mereu mai albastre.

Lumina închide ochii
    o dată și încă o dată –
privind mai sus, mai jos
    în tavanul oglindă.
Urcă aburul, e cada cea mai
    lungă din lume,
și lumina își întoarce ochii de la cer și mare
    încremenită, înlănțuită-n ceață.

*

Scufundatu-s-a în adâncul mării
    naufraziul zilei
chipuri, glasuri, poticniri și zvâcniri
    și urcară deasupra
lumini, valuri sparte
    șipete de păsări nevăzute
ca geamuri
    în cerul apăsător –
învelișul lucitor care nedumerește
    pe cel ce dă prima oară de
semnele înnoptării omului pe pământ
    la fel cum ne minunăm noi
de lumina din spațiu
    de avântul ei
argint viu pe întinderi de sticlă
    muchie dintre adâncuri și înălțimi
așa cum se coboară pacea
    nebănuită.

*

Zice-se

Dumnezeu a făcut un păun din lumină
și l-a așezat
în oglindă.

În ochiul

lui Dumnezeu, rușinat că e atât de
frumos, de fără
cusur, pe păun

I-au trecut toate sudoarele.

Din sudoarea nasului, Domnul a făcut
Îngerii.

Din sudoarea feței, Jițul, Taburetul
Tablele Formelor, Stiloul
cerurile și ce e înăuntrul lor.

De pe piept și spinare

Casa Bântuită, profeții, locurile sfinte, etc.

Din sudoarea tălpilor

Domnul a făcut pământul de la răsărit la apus.

Marea e

lucitoare sudoare de păun.

Caldarâmul la fel.

Priveliștea de la geamul meu

e sudoarea picioarelor lui ca perla.

Te pomenești că și eu m-am născut din sudoare

picurată de pe glezna lui.

Chiparosul, floarea soarelui, roțile de bicicletă
iarba îngălbenită de arșiță

până ce ia culoarea grâului, absolut toate sunt
sudoare de păun, rouă de păun

rușinare și minunăție, sare și lumină

păunul Domnului

cel care se rușinează de sine e pretutindeni.

*

Așa de tare te iubeam
că mă durea
frigul apei pe trupul tău
picurându-ți din barbă și palme

șiroindu-ți până la cot
când ridicai ochii la auzul
pașilor mei. Surâzându-mi
din apă. Iar

când s-a dus vara
și n-a mai fost nici umbră
nici arșiță
te-ai înstăpânit pe ger –

ce mâini reci aveai.
Când trece o vară după alta
și fug de umbră
ori de izul umbrei pe un drum

fără soare, fără să simt
cum e pe sub copaci
ori departe de ei, nimeni niciodată
nici un creștet

cărunt sub jetul robinetului, nu mă mai poate
înfiora cu iubirea aceea care
schimbă chiar temperatura pielii
la cel mai mic gest.

*

Duminică. M-am trezit
 după o noapte zbuciumată
 cu pescăruși, fâșii de zi
 în bazaruri de demult unde se adună praful

pe o numărătoare pentru îngerii.

Ți-ai dori
să fii iar copilul acela,
 m-au întrebat îngerii

în trup de adult?

m-a întrebat și albastrul veșnic
 pe când mă trezeam
 sub un cer fără fir de praf

și fără clopote.

Din ghinda norocoasă
 ce mări se născură,
 ce stejari impunători!

Mări cenușii

ca ghinda, cu fanioane de stânci
 unde aripile cormoranilor
 sunt piază rea... *Ți-ai dori*

să fii iar copilul acela,

m-au întrebat apele
în trup de adult?
 m-a întrebat țărnelul cel veșnic

cu un cocoș

să mă scoale de dimineață,
 un câine să ne păzească
 pe timp de noapte, un geam

colorat de apus, altul

de înserare? Și câte și mai câte.
 Dar iată, se crapă de ziuă.
 Mă pierd în lumină.

*

S-a stins tot galbenul din zi.
Mai am doar albastru și cenușiu.

Pe birou arde lampa.
Mi-e ciudat de bine. Poate

îmi priește mai bine noaptea.
Florile albe sunt incredibil de albe

îmbăiată, răsfățată, până în zori
mai e doar o noapte. Zile și zile...

*

Dragul meu, la auzul vocii tale în robotul de la telefon
 mi-au dat lacrimile. Te-am sunat și eu
 să-mi auzi glasul
 tremurat, însă telefonul tău
 era ocupat. Și la urma urmei mai bine
 scriu pagina asta
 când s-au uscat lacrimile iar norul
 ca fumul din horn
 ce se pierde în cerul senin
 cerul nostru, pe care sunt nori
 dar n-are aface, urcă fumul din mine
 —să știi că nu fumez în clipa asta –
 știm amândoi ce e în spatele norilor
 cum știu că dincolo de
 vocalele tale – ce de-a vocale în
 ‘dragul meu’! – se află
 sufletul și răsuflarea ta
 ca lacrimile mele de dincolo
 de vorbe, nu lacrimi de jale, nu-s
 din vina ta, doar lacrimi zvântate
 ‘lacrimi de suflet’
 cum se zice la mine-n țară – adică
 aici unde și sunt – despre începuturile
 mult visate, chiar dacă mă întreb acum
 dacă se-mplinesc visele vreodată.
 Ți-aș mulțumi dar ai închis
 și n-am vorbe destule, nici destul
 de bune – sună telefonul...
 nu erai tu... nu mai termin
 fraza asta dacă o țin
 tot așa, nu ești aici, nu ești cu mine,
 nici eu cu tine. Aș vrea să știu decupa
 petecul acela de bandă ca să-l am mereu
 dar cum e să fie mereu n-am ști de fapt nici tu, nici eu.

*

Omul pe care-l iubesc s-a săturat
să încurce mereu orele
și mi-a telefonat că și-a luat două ceasuri.

Îmi sună-n minte nordul și sudul
ne strângem tot mai aproape unul de altul

iată-ne – deși despărțiți de spațiu –
legați de ceasurile
pe care le pune să sune, timpul lui, timpul meu
apropiere și întâmplare.

Scrisoare acasă

De când mă știu, ‘acasă’
e un sentiment de pustiu. Nu un gol interior ci mai degrabă un loc
desenat pe hartă într-o singură culoare,
un disc alb. În el tot felul de lucruri familiare,
tufe de dafini, creste înalte, terenul de hockey,
podul. În margine, înconjurat de o bancă rotundă,
mărul pădureț cu nume de neînțeles pentru mine atunci,
ceea ce era firesc, fiindcă doar eu mă miram,
celorlalți li se părea normal că
merele nu se mănâncă atunci când cresc în păduri.

Când scriam acasă începeam cu ‘Dragă Mămico’
și nu prea știam de ce scriu. Mămica avea haină albă de blană
și când o puneam parcă era mereu ostenită și din altă lume.
Sunt bine îmi place aici, îi scriam,
și chiar îmi plăcea. Chipul ei era acolo undeva,
prea departe, prea puțin cunoscut, aproape indiferent.
În vis nu simți nici rușine
nici dor. Iartă-mă iartă-mă iartă-mă
că nu scriu mai mult cu drag Mimi
și toată scrisoarea nu avea mai mult de patru rânduri.

E o amintire mai degrabă tandră. Aveam șase ani.
Trimiteam vorbe acasă și acasă era un
loc pustiu. Îmi adunam lumea, mă străduiam
să înțeleg. Nu atât pentru mine, cât pentru
cineva care trebuia să știe unde sunt. Prăjituri, Cercetași,
filme, tatăl cuiva la un meci de hockey, piesa
de teatru Condurii Zânei, picnicuri, simulări de incendiu, înot.
Ba chiar și moartea regelui. Când ziua mea?
Am uitat cu totul să-l pun pe ‘este’,
de mândră ce eram că știu să fac semnul întrebării.

Mama a păstrat zece ani scrisorile mele
și mi le-a dat. Poate că ele nu-i spuneau
nimic, mi le scriam de fapt mie,
fiindcă la vremea aceea nici n-o prea știam,
habar n-aveam ce pricepe din ele, dacă-i spun ceva
scrisorile mele despre o școală de fete neînsemnată
din Anglia. Era în anii '50. Suez,
Mussadagh, jachete albe, sandale Clarks. Sub
merii pădureți se adunau
cuvintele unei fete cu gura pungă de la merele acre.

Dragul meu

Spuneam pe vremuri dragul meu
cum arunci o minge de sus. Prinde!
mare cât un cap de copil, sărea de la

o treaptă la alta. Jos în beciul
înghețat, pe sub scândurile și picioarele
care împung, se ascunde ceva cald și apropiat,

moale ca blana.
Oare poezia e glasul
necuvântătoarei ori al paznicului?

Așa și eu ghemuită, mută, ascunsă,
nădăjduind să fiu totuși auzită în
miezul meu de lumină și strălucire.

E plină lumea de infrasonete –
plecări neașteptate, un loc gol.
Când pâlcul trece vadul la apus,

mamele își ocrotesc puii
de săgeată cu spinarea lor
mai tare ca săgeata, cu

inima lor, un adânc cu sulițe ascuțite.
Ce știi tu, paznicule?
Prinde lacrimile!

Acolo și eu,
în fumul țigării.
Dragul meu, iubitele, scumpule, dragule,

vorbele mele, împletite toate în copii, în bărbați.
Ocrotiți-mă! i-am rugat
și duși au fost.

Gazel

De-ar fi să spun că lacrimi, amărăciune, suspine,
toate trec, se duc și lacrima se zvântă,
cine nu m-ar crede?

De-ar fi să spun că cei ce strigă
'La ce bun?' nu cred ce spun,
cine nu m-ar crede?

De-ar fi să spun că timpul decide, vindecă, fură, fuge –
ce-o fi să fie, n-ai ce-i face,
cine nu m-ar crede?

Poate că disperarea trebuie luată în seamă
dar dacă nădejdea și-ar pune mintea cu ea,
cine n-ar crede-o?

Ar cerceta cineva iubirea? Ca mine?
Cine? Tu, cumva? Atunci
să nu te cred cum aș putea?

Selecție de poeme din volumele

In White Ink, 1991

Entries on Light, 1997

Selected Poems, 2000

The Chine, 2002

Traducere de **LIDIA VIANU**

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

MIMI KHALVATI

‘Dezrădăcinarea e miezul poeziei mele’

Mimi Khalvati s-a născut în Iran în 1944 și a făcut școala la internat pe Isle of Wight. S-a pregătit la Drama Centre din Londra, apoi a lucrat ca actriță în UK și ca director de teatru la Teheran. A publicat cinci volume de poezie, printre care *Selected Poems* (Carcanet 2000) și *The Chine* (Carcanet 2002). A înființat Școala de Poezie și este redactorul antologiilor de poezie nouă scoase de aceasta. A fost Poet in Residence la Royal Mail. Deține în prezent bursa universitară Royal Literary Fund la City University și bursa William Wharton în cadrul programului de International Writing la Iowa. În 2006 a primit Cholmondeley Award iar în 2007 Carcanet Press îi va publica volumul *The Meanest Flower*.

Lidia Vianu: Scriind despre ceea ce am numit acum mai mulți ani ‘autorii Desperado’, spuneam că o trăsătură definitorie pentru ei este dezrădăcinarea. E o trăsătură care și pe tine te reprezintă. Te-ai născut la Teheran, ai făcut școala în Elveția și la Londra, ai migrat din teatru spre poezie, ai întemeiat grupul Teatrul în Exil. Dezrădăcinarea e pentru tine o a doua naționalitate, te face de fapt cetățean al lumii. Ai acest sentiment că scrii pentru toate națiile și toate limbile lumii?

Mimi Khalvati: Nu știu dacă în acest moment mai putem fi cetățeni ai lumii. Eu sunt cetățean britanic, dar – după o vizită recentă în Statele Unite, când, la fel cu alte sute de mii de indivizi născuți în așa numitele ‘state problemă’, am fost descusută și mi s-au luat amprente, mi s-au făcut poze față profil – îmi dau în fine seama că nici cetățenia, nici limba nu te apără. Trebuie să recunosc că într-adevăr dezrădăcinarea e miezul poeziei mele, cu toate că termenul implică o oarecare detașare, un anume ceva ce nu-și găsește locul. Cum însă în spațiul liric al poemului toate se leagă, așa zice că până și cele mai mărunte particule ale existenței au în ele ceva știut dar și incognoscibil, o fărâmbă de Dumnezeu. Și mai e ceva: noi toți tânjim să ne întoarcem undeva ‘acasă’.

*LV. Printre multe altele, poetul Desperado e propriul lui curent, iar poeții Desperado pot fi recunoscuți tocmai prin faptul că nevoia fiecăruia de a fi altfel decât toți ceilalți îi pune, paradoxal, exact în aceeași categorie. Unii recurg la biografic – minimal, e drept – pentru a da volumelor o coerență narativă și căldură umană. Am găsit un astfel de indiciu personal în *The Waiting House*, unde scrii:*

...ai să-mi dai visele tale

*și eu am să ți le dau pe ale mele iar în aceste vise sângele tău
va curge în vinele mele, iar sângele tău o să fie de fapt al meu.*

EDITURA PENTRU LITERATURĂ CONTEMPORANĂ

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

Mie, una, tare-mi place să trag cu ochiul la viața reală a poetului. Ce crezi, să fie oare adevărat că biograficul face și desface poemul?

MK. Cred că cele două nu pot fi despărțite, iar legătura lor e foarte adesea esențială. Când spun esențială mă gândesc la poemul ca revelație de un tip special, de care probabil că nici autorul nu e pe de-a-ntregul conștient. Nu întodeauna este biograficul prezent ca atare în poem, dar, dacă este, el aduce lectorului căldura intimității. În egală măsură, el poate fi și extrem de dezagreabil în unele cazuri.

LV. *Nu știu dacă poemul **Rice** e chiar despre viața ta, dar existența descrisă de el este seducătoare:*

***Mi-au acordat azil. Scriu piese de teatru.
O prietenă din Londra care mi-e tare dragă
a atârnat catârui kurzi pe care-i are de la mine
împreună cu o lăută persană la care nu cântă.
Când le șterge de praf se gândește la mine și la apa râului.***

*Ai vrea să le dai cititorilor acestui interviu câteva date despre existența ta reală?
Familie, exil, educație și mai ales cum ai ajuns la poezie?*

MK. Poemul acela este de fapt scris în numele unui foarte vechi prieten al meu din Iran care a căpătat azil politic în Germania, iar ‘prietena’ de care vorbește el sunt eu. Biografia mi-o dezvălui doar în linii mari, nu-mi place s-o clarific. M-am născut la Teheran, m-au trimis la internat în Anglia (Isle of Wight) când aveam șase ani, iar vacanțele mi le petreceam în case de vacanță pentru copiii din alte țări, ori cu familiile altora. Abia când am împlinit treisprezece ani m-am întors prima oară la Teheran în vacanța de vară. Între timp, firește, mi-am uitat limba maternă și am reînvățat-o când m-am mutat la Teheran în jurul vârstei de douăzeci de ani. Nici acum nu știu să citesc ori să scriu în persană. Membrii familiei mele sunt cam pe peste tot în lume, lucru extrem de obișnuit pentru iranieni. Mama mea locuiește în Baker Street. Am și doi copii: fiul meu locuiește cu mine, iar fiica mea are o fetiță de doi ani al cărei tată e palestinian. Mă duc uneori să-mi vizitez fratele și surorile vitrege în America. Rude multe, care se văd rar.

Cât despre poezie, am ajuns la ea târziu, după patruzeci de ani, și din întâmplare. Nu m-am gândit niciodată că vreau să scriu – probabil fiindcă nu mi se părea că aș avea ceva de zis și fiindcă habar n-aveam să povestesc. Aveam și sentimentul că e o ocupație de însingurat. Însă de când mă știu sunt o ființă pasivă și la voia întâmplării. Când am ajuns la poezie mi-am dat seama că versul tocmai de aici izvorăște, din pasivitate, din memorie imperfectă, din nepriceperea de a istorisi, dar mai ales din pofta de a te lăsa la voia întâmplării. Pe lângă toate, poezia e un bun tovarăș.

LV. *Când vorbesc de poeții contemporani dezrădăcinați mă gândesc la George Szirtes, Fleur Adcock ori Peter Porter. Am găsit sentimentul dezrădăcinării și în versurile tale:*

***Asta e,
am iubit prea mult altundeva***

***nu neapărat alte ființe
mai degrabă alte patrii, alte culturi
care trag dâră după ele oceane.***
(În marginea luminii)

Ai ales Anglia? Ești foarte acasă în poezia britanică. O cunoști de multă vreme? A fost engleza limba ta maternă ori doar araba? Dacă n-a fost, mă gândesc că nu e deloc ușor să faci poezie într-un grai dobândit...

MK. E o mare bucurie să aud că par acasă în poezia britanică. Nici nu știi cât de mare... Simt că locul meu e aici. Dar nu mulți mă percep în peisaj englezesc când atât de mult din mine e 'altfel', când mulți mă văd mai degrabă șezând într-o curte interioară persană. Peisajul englezesc al copilăriei mele a fost Isle of Wight. Câmpiile de acolo sunt primul decor ce se leagă de poezie pentru mine – acolo pe dealuri ori în curtea școlii ne-a citit profesoara de engleză Aubrey de Selincourt din romantici. În engleză am deprins prima dată cititul și n-am știut altă limbă între șapte și douăzeci de ani. Cum însă engleza a fost colacul meu de salvare, am avut mare grijă de ea. De când mă știu am avut sentimentul că trebuie folosită cu grijă, că trebuie s-o dobândească neîncetat. Poate fiindcă vorbitorii nativi nu prea vor să stăpânești limba lor din moment ce te-ai născut altundeva. Oricât de bine ai vorbi-o, nu ți se dă crezare. Există un fel de naționalism lingvistic. În ciuda evidenței, publicul tot aude un accent străin – chiar dacă el nu e acolo, criticii te bănuiesc de o loialitate față de alt spațiu pe care nu o ai, așa că ajungi să bați în retragere. Engleza e casa mea dar e o engleză de peste tot și de nicăieri, ceea ce îi ia din bogăție dar o și ferește de provincialism.

LV. *Poemul e pentru tine o punere în scenă, fiecare poem are decorul lui, exact așa cum spui:*

***Deschid
ușa negurii
către pagină. În prag
e poemul...***

Poemul vine din negură, din noaptea în care visezi ceva ce nu e Anglia. Ce visezi noaptea? Ce ne poate poezia dezvălui despre tine, ce poate ea alina?

MK. De câțiva ani încoace îmi tot visez copiii când erau mici. Adevărate coșmaruri. Amândoi au fost tare bolnavi la douăzeci și ceva de ani și în vis revăd vina și neputința de atunci. Visez urât și despre bărbații din viața mea. Din felurite motive. De fapt și acolo e vorba în fond tot de vinovăție, părăsire, indiferență, îndepărtare.

Cred că poezia mea se dezvăluie pe sine. Mi se dezvăluie mie mai întâi, din negură, din noapte, din umbra lăsată de mine peste ea. Mi-ar place să împărtășească și lectorul această descoperire neașteptată. Cred că ceea ce sper eu este să dovedesc cum că dezvăluirea e cu puțință, că avem mici revelații tot timpul în toate, și că la rădăcina ei e de fapt iubirea.

LV. *Tandrețea e punctul tău forte. Iată un poem care îmi dă dreptate:*

***Cu coada cârlig,
privindu-mă ținută***

*nelămurită cine
 sunt
 dacă am avut
 și eu pisoii, trecu
 tanțoșă și
 neagră
 ca smoala
 un ghemotoc
 și-mi lăsă
 ce să-mi lase
 o unduire
 mută.*

Versurile mi-au amintit de o scriitoare aprigă, Doris Lessing, care se topește când vine vorba de pisici (dar numai atunci). Tandrețea ta e pretutindeni. Ești o poetă sentimentală, care nu se teme că-și pierde forța dacă mărturisește că se simte vulnerabilă. Scrii o poezie puternică în marginea fragilității. Greșesc?

MK. Deloc. Mă încântă să fiu percepută așa. Chiar cred cu tărie că tandrețea e forță, nu slăbiciune. Multe trăsături care par unora slăbiciuni de femeie sunt de fapt o putere de invidiat. Mi-ar plăcea să răstorn valorile, să feminizez relațiile umane. Aceasta e puterea dar și slăbiciunea mea.

LV. *Iubirea e pentru tine o experiență intensă. Mai degrabă cauți chinul decât bucuria. Așa cum spui:*

*Dragul meu, la auzul vocii tale în robotul de la telefon
 mi-au dat lacrimile. Te-am sunat și eu
 să-mi auzi glasul
 tremurat, însă telefonul tău
 era ocupat. Și la urma urmei mai bine
 scriu pagina asta
 când s-au uscat lacrimile iar norul
 ca fumul din horn
 ce se pierde în cerul senin
 cerul nostru, pe care sunt nori
 dar n-are-a face, urcă fumul din mine
 —să știi că nu fumez în clipa asta —
 știm amândoi ce e în spatele norilor
 cum știi că dincolo de
 vocalele tale – ce de-a vocale în
 ‘dragul meu’! – se află
 sufletul și răsufierea ta
 ca lacrimile mele de dincolo
 de vorbe, nu lacrimi de jale, nu-s
 din vina ta, doar lacrimi zvântate
 ‘lacrimi de suflet’
 cum se zice la mine-n țară – adică
 aici unde și sunt – despre începuturile
 mult visate, chiar dacă mă întreb acum*

*dacă se-implinesc visele vreodată.
 Ți-aș mulțumi dar ai închis
 și n-am vorbe destule, nici destul
 de bune – sună telefonul...
 nu erai tu... nu mai termin
 fraza asta dacă o țin
 tot așa, nu ești aici, nu ești cu mine,
 nici eu cu tine. Aș vrea să știu decupa
 petecul acela de bandă ca să-l am mereu
 dar cum e să fie mereu n-am ști de fapt nici tu, nici eu.*

Scrii cu firescul simplității. Nu chinui vorbele. Le răsucești, te joci cu rima, cu punctuația. Mulți poeți de azi fug de viață și preferă jocul vorbelor pe pagină. Tu?

MK. Jocul cu vorbele duce în cele din urmă către viața poemului. Dar și către acel moment anume din viața poetului care a dus la poem. E seducător să te joci, însă mai ai nevoie de pricepere și de muncă. Când poemul nu-ți reușește e un semn că degetele au luat-o razna în loc să tragă după ele brațul, măduva spinării, ființa întregă. Când nu-ți iese ceva ești tentat să lași totul baltă și să încerci ceva mai simplu, ceva cu care să mergi la sigur. Așa se face că găsim în poezie rima perfectă, metafora impecabilă, formele fixe, comparațiile care-ți taie răsuflarea. Doar că în cazul poemului avem doi eroi – autorul și cititorul – iar acești eroi își pot schimba oricând rolurile și au nevoie de pricepere și de-o parte a paginii și de cealaltă.

LV. *Numești undeva engleza limba ta ‘adoptivă’, ‘zâna ta bună’. Universul copilăriei e foarte prezent în poezia ta. Multe poeme se clădesc pe începuturi misterioase pe care o lungă absență le face și miraculoase. De fapt tu unde ești mai acasă? Teheran ori Londra, pe scenă ori în poem?*

MK. N-am mai fost la Teheran din 1986 și ce știam eu odată nu mai există. La Londra am locuit mai mult în partea ei de nord, dar acum vreo nouă ani m-am mutat la Hackney, care încă mi se pare bizar și nefamiliar. Cel mai acasă mă simt cu cei dragi mie, ori – sper să nu par mistică! – într-un spațiu ca o aureolă peste creștetul meu, unde locuiesc toți strămoșii, toate amintirile mele. Nu-i vorba doar de amintiri din trecut, ci de un fluid ce depășește hotarele istoriei.

LV. *În marginea luminii e un volum îndrăgostit de strălucire. Și totuși toate poemele au nopțile lor de jale, de spaime nemărturisite. Ce altceva dacă nu suferința ta bine ascunsă dă viață versului?*

MK. Așa e, nu pot scăpa de această față ascunsă a mea. Nu există lumină fără întuneric, dar nici suferință fără bucurie. Nu pot scrie decât dacă ceva foarte frumos îmi face inima să bată mai iute. Sigur, față ascunsă a frumosului e suferința, nu există câștig fără pierdere.

LV. *Ai rime seducătoare în unele poeme, însă multe dintre versuri merg doar pe un ritm al sufletului și al sensibilității. Muzica vorbelor e la tine mai degrabă ca un balsam decât ca un strigăt. Mă gândesc la unii poeți care construiesc rime pe o silabă și o prepoziție, un pronume și o conjuncție, jerbe de sunete, artificii de cuvinte. Tu ce ai alege, cuvântul ori acel dincolo-de-cuvânt?*

MK. În volumul meu recent *The Chine* fac și eu toate aceste lucruri, deci presupun că ar fi cazul să le iau apărarea. Mă gândesc că importantă este însă linia pe care o tragem între poezia bună și cea mediocră, fie că e vorba de vers liber și vers riguros, ori de forma clasică și varianta ei contemporană, când ne gândim la ritm și rimă. Virtuozitatea e și ea o plăcere în sine, și pentru autor și pentru lector, iar virtuozitatea celor cu har nu e doar ceva superficial ci și un ‘ritm al sufletului’, cum bine zici. Când sunt pusă să aleg între una și alta, sunt în mare încurcătură. Drept să-ți spun, problema mea e mai degrabă ‘iese poemul?’, ‘e aceasta cu adevărat poezie?’ Muzica nu poate lipsi și cred că ai dreptate, poemele mele sunt liniștitoare, chiar adormitoare uneori. Ce mi-ar mai place să scriu în ritmuri mai alerte, de jazz, dar ce să fac dacă urechea mea naivă percepe mai degrabă melodia, cântecul?

LV. *Cum ți se pare reacția criticii la poezia ta? Ce critici îți plac? Cei clari ori cei sofisticati, savanții abordării? Fiindcă prea puțini critici știu îmbina utilul cu plăcutul, ca să zic așa.*

MK. Am avut noroc de recenzii bune și sunt extrem de recunoscătoare celor ce își dau osteneala să re-imagizeze ce scriu, celor ce petrec un timp gândind la ce fac eu. S-a întâmplat uneori ca unii critici să mă așeze într-un spațiu unde nu mă simt acasă. Etnicitatea, acceptarea sunt chestiuni la ordinea zilei, în fond. Cu cât e o cultură mai îndepărtată de a noastră proprie, cu atât îi înțelegem mai greu nuanțele, delimitările. Privind din Londra către Iran, cred că mai toți occidentalii văd o masă de oameni cu pielea smeadă, puzderie de femei îmbrăcate în chador, vorbind o limbă aspră și stridentă. Eu însă văd atâtea tonuri, colb și peruzea, culmi până-n înalt, și aud lăuta. Pentru englezi nostalgia e ceva superficial și sentimental, opus realului. Pentru un poet cum e Mahmoud Darwish, nostalgia e viața însăși. Criticul ideal, în ceea ce mă privește, e cel care vede ce vede poetul înainte să-și arunce ochii pe scrisul lui. Acestea fiind zise, nu pot să nu apreciez și criticul care pune limbajul înaintea biograficului ori ideii și care se încrede doar în ce vede el cu ochii lui.

LV. *De-ar fi s-o iei de la capăt, ai mai alege exilul și poezia?*

MK. Așa cum ziceam, amândouă m-au găsit ele pe mine, exilul pe când eram copil, poezia abia la patruzeci de ani. Poate că ceea ce ne doare cel mai tare e de fapt însuși miezul nostru și, chiar dacă ni se mai dă o șansă, tot pe el îl alegem și cu el trăim, și la bine și la rău.

23 februarie 2003

© Lidia Vianu

